

EIRINI A. ARTEMI

**ÎNVĂȚĂTURA DESPRE SFÂNTA TREIME
A SFÂNTULUI ISIDOR PELUSIOTUL ȘI
INFLUENȚA SA ASUPRA TEOLOGIEI
SFÂNTULUI CHIRIL AL ALEXANDRIEI**

Colecția „Patristica” este coordonată de
Dragoș DĂSCĂ și Pr. Cezar ȚĂBĂRNĂ

Referenți științifici:

John Behr (St Vladimir's Orthodox Theological Seminary, New York)
Paul Gavrilyuk (St Thomas University, Minnesota)
Alexis Torrance (Notre Dame University, Indiana)
Josiah Trenham (Ss Cyril and Athanasius Orthodox Institute,
San Francisco)
Ștefan Munteanu (Institut de Théologie Orthodoxe Saint-Serge,
Paris)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ARTEMI, EIRINI A

**Învățătura despre Sfânta Treime a Sfântului Isidor Pelusiotul și
influența sa asupra teologiei Sfântului Chiril al Alexandriei / Eirini A.**
Artemi ; trad. din lb. neogreacă de Alexandru Prelipcean ; carte tipărită cu
binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan Mitropolitul Moldovei și
Bucovinei. - Iași : Doxologia, 2018

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-666-707-4

I. Prelipcean, Alexandru (trad.)

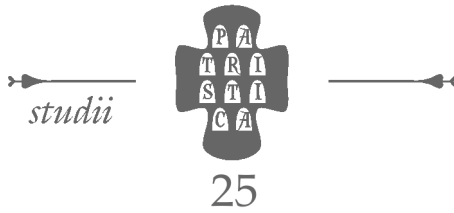
2

Traducere efectuată după originalul:

EIPHNH A. APTEMH, *Ἡ περί τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ διδασκαλία
Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτη καί ἡ σχέση της μέ τή διδασκαλία
τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας*, διατριβή ἐπί διδακτορία
ὑποβληθεῖσα εἰς τή Θεολογική Σχολή τοῦ Ἐθνικοῦ καί
Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθήνα, 2012.

© DOXOLOGIA, 2018

ISBN 978-606-666-707-4

EIRINI A. ARTEMI

**ÎNVĂȚĂTURA DESPRE SFÂNTA TREIME
A SFÂNTULUI ISIDOR PELUSIOTUL ȘI
INFLUENȚA SA ASUPRA TEOLOGIEI
SFÂNTULUI CHIRIL AL ALEXANDRIEI**

Traducere din limba neogreacă
ALEXANDRU PRELIPCEAN

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2018

CUPRINS

Cuvânt înainte la ediția românească	7
Abrevieri	9
Prolog	15
Introducere: Problematicele teologice ale epocii Sfântului Isidor Pelusiotul și a Sfântului Chiril al Alexandriei	21
1. Rezumatul istoric al epocii Sfântului Isidor Pelusiotul și a Sfântului Chiril al Alexandriei	21
2. Relația dintre cei doi Părinți și influența teologică reciprocă	34
Capitolul I: Învățătura celor doi Părinți	45
1. Învățătura Sfântului Isidor Pelusiotul și raportul acesteia cu teologia Sfântului Chiril al Alexandriei	45
1. Sfântul Isidor Pelusiotul și caracteristicile învățăturii sale	45
2. Erminia Sfintei Scripturi la Sfântul Isidor Pelusiotul și Sfântul Chiril al Alexandriei	53
2. Descrierea învățaturii Sfântului Chiril al Alexandriei	78
1. Sfântul Chiril al Alexandriei și descrierea sinoptică a învățaturii și a teologiei sale în general	78
Capitolul II: Influențe asupra teologiei-învățăturii Sfântului Isidor Pelusiotul și a Sfântului Chiril al Alexandriei	95
1. Înrrairi și influențe în formarea învățaturii triadologice și teologia celor doi sfinți	95
2. Înțelesul termenilor „fire” (φύσις), „ipostas” (υπόστασις) și „persoană” (πρόσωπον) la Sfântul Isidor Pelusiotul și legătura lor cu învățătura Sfântului Chiril al Alexandriei	124
Capitolul III: Taina unirii și a distincției între Persoanele Sfintei Treimi după învățătura Sfinților Isidor Pelusiotul și Chiril al Alexandriei	137
1. Dumnezeu Cel în Treime	137
1. Sfânta Treime. Unitatea în Treime și Treimea în Unitate ...	137

2. Ipostasul Tatălui. Dumnezeu-Tatăl	159
3. Ipostasul Fiului. Dumnezeu-Fiul	169
4. Ipostasul Duhului Sfânt. Dumnezeu-Duhul Sfânt	189
2. Deoființimea Celor trei Persoane dumnezeiești	226
Capitolul IV: Modul existenței Fiului și al Duhului Sfânt	255
1. Însușirile ipostatice ale Fiului	255
1. Însușirile ipostatice ale Fiului. Nașterea Sa atemporală	255
2. Nașterea în timp a Fiului cu trupul	266
3. Lucrările Fiului lui Dumnezeu (înainte de Întrupare și după Întrupare)	293
2. Însușirile ipostatice ale Duhului Sfânt	306
3. Emanuel ca Logosul întrupat. „Dumnezeu și Om”	337
Capitolul V: Revelația și cunoașterea lui Dumnezeu Cel în Treime, potrivit învățăturii Sfântului Isidor Pelusiotul și a Sfântului Chiril al Alexandriei. Revelație și teologie	363
1. Revelația lui Dumnezeu Cel în Treime	363
1. Caracterul triadologic al revelației. Relația „Teologiei” cu „Iconomia”	363
2. Teofaniile Celor trei Persoane ale Sfintei Treimi	370
1. Teofania – revelația lui Dumnezeu Cel în Treime	370
2. Teofania – revelația lui Dumnezeu-Tatăl	377
3. Teofania – revelația lui Dumnezeu-Cuvântul	386
4. Teofania – revelația lui Dumnezeu-Duhului Sfânt. Rolul Său din epoca Noului Testament până la sfârșitul veacurilor	394
3. Cunoașterea despre Dumnezeu. Ființa și lucrările Sale	418
4. Metoda teologisirii pe temeiul numelor lui Dumnezeu	449
Epilog	459
Bibliografie	471
A. Izvoare	471
B. Literatură secundară	480
Indice scripturistic	525

Cuvânt înainte la ediția românească

Scrierea unei lucrări științifice constituie un proces elaborat și o procedură unică. Desigur, când este vorba despre o lucrare teologică, se cere și rugăciune, încât scriitorul, prin luminarea Duhului Sfânt, să poată ajunge la cel mai bun rezultat.

Îndeletnicirea mea cu Sfinții Chiril al Alexandriei și Isidor Pelusiotul a fost o faptă destul de dificilă, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, am dus-o la capăt. Este o mare onoare și bucurie să pot reda această carte cu ajutorul lui Alexandru Prelipcean, un important patrolog și asistent la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași, care a tradus-o în limba română. Îi sunt datorare realmente acestui important cercetător care a realizat traducerea lucrării mele din neogreacă în română și a editat întreaga lucrare. Mai mult de atât, mulțumesc și ostenitorilor ediției românești a cărții mele din România, pentru acest rezultat desăvârșit.

În perioada călătoriei scrierii lucrării acesteia am avut susținători neobosiți, cu care am împărțit neliniștile mele, temerile mele, dar și bucuria finalizării ei. Oamenii aceștia au fost părinții mei, Avraam și Ecaterina Artemi, dar și soțul meu, Constantin Mbarakos. Așadar, acestor oameni, care au stat alături de mine în întreaga călătorie și m-au ajutat nu numai să o realizez, dar și să ajung la liman, le-o ofer cu toată inima mea.

Cea mai mare dorință a mea este ca cititorul român să îmbrățișeze acest efort literar. Vă mulțumesc mult!

Eirini A. ARTEMI

2. Relația dintre cei doi Părinți și influența teologică reciprocă

Isidor Pelusiotul și Sfântul Chiril au trăit în regiunea de sus a Egiptului mulți ani. În baza detaliilor ulterioare ale vieții lor, s-a dedus cu ușurință că fiecare îl cunoștea pe celălalt. După opinia noastră, această cunoaștere nu era una simplă și superficială, ci profundă și reală, atât la nivel duhovnicesc, cât și social.

Isidor Pelusiotul este considerat părintele duhovnicesc al Sfântului Chiril al Alexandriei. Dincolo de toate acestea, diferiți cercetători au exprimat importante rețineri în legătură cu realitatea dacă Sfântul Chiril a viețuit ca monah alături de Isidor sau nu. Mulți dintre aceștia tind spre opinia că scrisorile Sfântului Isidor Pelusiotul⁴⁵, care făceau referire la un anumit episcop Chiril sau la Sfântul Chiril al Alexandriei, aveau ca destinatar pe însuși Chiril, patriarhul Alexandriei⁴⁶. Nu putem să afirmăm cu certitudine că numele

⁴⁵ ΣΙΔΩΡΟΥ, Ἐπιστ. II, PKZ' – Κυρίλλῳ Ἐπισκόπῳ, PG 78, 565A-572C; IDEM, Ἐπιστ. III, TC' – Κυρίλλῳ Ἐπισκόπῳ, PG 78, 976B; Ἐπιστ. I, TO' – Κυρίλλῳ Ἀλεξανδρείας, PG 78, 392C-D; Ἐπιστ. I, TI' – Κυρίλλῳ Ἀλεξανδρείας, PG 78, 361B-C; Ἐπιστ. I, TKΓ' – Κυρίλλῳ Ἀλεξανδρείας, PG 78, 369B; Ἐπιστ. I, YZ' – Κυρίλλῳ, PG 78, 452C-D; Ἐπιστ. I, KE, TI' – Κυρίλλῳ, PG 78, 197B-C, 404B.

⁴⁶ Ch. Papadopoulos consideră că „de obicei, scrisoarea Sfântului Isidor Pelusiotul către Sfântul Chiril era adresată unui monah, cu același nume. Aceeași realitate se petrece și cu a doua scrisoare” (*Ἐπιστολές I, KE', TI' – Κυρίλλῳ*, PG 78, 197B-C, 404B). Vezi: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἅγιος Κύριλλος*, pp. 30-31. Dimpotrivă, mitropolitul Filaret Vafeidis admite că toate scrisorile Sfântului Isidor Pelusiotul sunt adresate lui Chiril al Alexandriei. Vezi: Φ. ΒΑΦΕΙΔΗ, *Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ κατὰ τοῦ Νεστορίου*, Tesalonic, 1932, pp. 7-8. În sfârșit, P. Hristos acceptă că Sfântul Chiril al Alexandriei a viețuit ca monah în afara pustului Nitriei și în Pelusion, drept pentru care este foarte posibil ca una dintre scrisorile lui Isidor, care este adresată unui anume Chiril, să fie adresată chiar patriarhului de Alexandria. Vezi: ΧΡΗΣΤΟΥ, *Πατρολογία, Δ'*, p. 339.

lui Chiril, prezent în epistolele lui Isidor Pelusiotul, a fost cel al patriarhului Alexandriei. Presupunem, evident întotdeauna în baza cuprinsului scrisorilor sale, că ele îl pot avea ca destinatar pe patriarhul de atunci. Ceiller⁴⁷ are îndoieli cu privire la ideea că numai trei scrisori au fost adresate unui anume Chiril care era patriarhul Alexandriei. Cu acest punct de vedere este de acord și părintele C. Fouskas⁴⁸. Istoricul Evagrie Scolasticul amintește că Isidor a scris scrisori către Chiril, dar nu spune dacă este vorba despre patriarhul Alexandriei sau despre un anumit cleric, care purta numele de Chiril⁴⁹. Presupunem însă că numele lui Chiril trebuie pus în relație cu persoana patriarhului de Alexandria pentru simplul motiv că nu este utilizat de alte persoane cu acest nume concret. Dimpotrivă, dacă ar fi vorba despre un alt Chiril, atunci s-ar fi impus anexarea unor informații relaționale despre acesta⁵⁰.

În orice caz, opinia care domină [lumea științifică] este că Sfântul Isidor Pelusiotul și Sfântul Chiril al Alexandriei se cunoșteau la nivel personal. Relația familială a Părintelui pelusiot cu Teofil și cu Chiril⁵¹, patriarhii Alexandriei, se

⁴⁷ R. CEILLER, „Isidore de Péluse”, în: *Histoire générale des auteurs sacrés et ecclésiastiques*, 13 (1937), p. 604.

⁴⁸ ΦΟΥΣΚΑ, *Ἰσίδωρος*, p. 162.

⁴⁹ ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, I, IE', J. BIDEZ, *The ecclesiastical history of Evagrius with the scholia*, pub. Methuen, Londra, 1898, p. 25⁹⁻¹² (= PG 86, 2464A).

⁵⁰ Adeseori și astăzi, când se vorbește pe larg despre anumite persoane cunoscute, se oferă pur și simplu numele lor, fără vreun alt pseudonim.

⁵¹ D. Mpalanos, în lema sa de dicționar cu titlul „Isidor Pelusiotul” [„Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης”, în: *ΠΒΛ*, 4 (1991), col. 146], admite că Sfântul Isidor provenea din aceeași familie înstărită din care provenea și Chiril, și unchiul său, Teofil. Din acest motiv putea să-i critice sever. Însă Isidor îndrăznește să critice și alte personalități ecleziastice și pe diferiți conducători ai epocii sale. Poate el însuși nu a avut vreun rang clerical, cu excepția faptului că a fost ieromonah al unei mănăstiri. Cf. H. LECLERCQ, „St. Isidore of Pelusium”, în: *OCE*, 8 (1910), pp. 185-186.

bazează pe mărturia sinaxarială⁵², pe textul din *Menologiu* lui Vasile Porfirogenetul⁵³ și pe lucrarea episcopului Ermianis Facundus⁵⁴. Această informație concretă nu este menționată în nici un alt izvor al epocii, și nici în scrisorile Sfântului Isidor către Chiril al Alexandriei. Dovada importantă pentru susținerea relației duhovnicești dintre acești doi oameni [sfinți] o constituie *Scrisoarea I (TO') către Chiril al Alexandriei*⁵⁵. În acea scrisoare, Isidor se referă la faptul că Sfântul Chiril îl numea „părinte” (πατήρ)⁵⁶, indicând relația duhovnicească ce s-a dezvoltat între ei. Patriarhul Chiril al Alexandriei a trăit ceva timp în regiunea Pelusionului, mai înainte de a-i succeda la tronul patriarhal lui Teofil, unchiul său⁵⁷. Cel mai probabil, acolo l-a cunoscut și pe Părintele pelusiot și a trăit în apropierea sa⁵⁸. În caz contrar, cum se explică faptul că liderul spiritual al Alexandriei saluta un simplu monah ca „părintele său”⁵⁹? În continuarea aceleiași scrisori, Isidor sublinia că-l

⁵² În conformitate cu Sinaxarul alexandrin (CSCO, 78, p. 489) și cu Sinaxarul iacobit (*Coptic Version, PO*, 56, p. 814), Isidor cel din Farama, sau, altfel zis, din Pelusia, a fost rudă a patriarhilor Teofil și Chiril al Alexandriei.

⁵³ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΥ, *Μηνολόγιον Ἑλληνικόν*, Β', PG 117, 296A.

⁵⁴ FACUNDI HERMIANSIS EPISCOPI, *Pro Defensione trium capitulorum concilii Chalcedonensis. Libri XII Ad Justinianum Imperatorem*, PL 67, 573-574.

⁵⁵ Vezi: ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. I, TO' – Κυρίλλω Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 392C-D.

⁵⁶ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. I, TO' – Κυρίλλω Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 392C.

⁵⁷ Vezi: ΚΥΡΙΛΛΟΥ, *Ἐόρτιες Ἐπιστολές*, W. H. BURNS, *Lettres Festales*, t. I, SC, 372, Paris, 1991, pp. 17-18.

⁵⁸ P. ÉVIEUX consideră că această concluzie este exagerată. El susține opinia că Sfântul Chiril l-a numit pe Isidor „părinte” nu pentru că a viețuit în apropierea lui Isidor, ci dintr-o anumită politețe. Isidor era un călugăr venerabil și înțelept. Avea reputația unuia dintre cei mai prestigioși interpreți ai Sfintei Scripturi și din acest motiv a primit din partea lui Chiril o astfel de titulatură. De altfel, și Chiril folosea adeseori termenul de „părinte” (πάτερ) în adresările sale către monahi venerabili, fiindcă era o formulă simplă și comună de cinstire între clericii acelei epoci. Vezi: P. ÉVIEUX, *Isidore de Péluse*, TH, 99, Paris, 1995, p. 83.

⁵⁹ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. I, TO' – Κυρίλλω Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 392C. Faptul că Sfântul Chiril îl numește pe Isidor „părinte” și în legătură cu

considera pe Sfântul Chiril drept „fiul” său⁶⁰. Este clar că nu-l considera pe Chiril drept „fiul” din cauza vârstei sale, deoarece Isidor s-a născut în jurul anului 360-370, iar Chiril între 380 și 390, ci din cauza poziției pe care a ocupat-o fiecare în ierarhia [bisericească]. Sfântul Chiril, succesorul Evanghelistului Marcu la tronul episcopal al Alexandriei⁶¹, a fost liderul spiritual al acestei patriarhii, având sub responsabilitatea și supravegherea sa pe clericii și monahii din Egipt și, prin urmare, și pe Isidor⁶².

Prin scrisorile sale, Isidor Pelusiotul a exercitat o influență considerabilă asupra Sfântului Chiril. Acest lucru se observă în mod clar în problematica legată de Sfântul Ioan Gură de Aur, al cărui nume a fost inclus în cele din urmă și de Chiril în dipticile ecleziastice ale Alexandriei după îndemnul și propunerea Sfântului Isidor Pelusiotul⁶³. Acesta din urmă, chiar dacă nu l-a cunoscut niciodată personal pe Sfântul Ioan Gură de Aur⁶⁴, a fost un mare admirator al său

termenul „ἔοικας” (*a fi similar, identic*) din *Epistola a II-a către Chiril al Alexandriei* (PKZ', PG 78, 565B) îl conduce pe pr. Fouskas la concluzia că Sfântul Chiril a răspuns scrisorilor lui Isidor. Din păcate, răspunsurile lui Chiril către Isidor nu s-au păstrat. Vezi: ΦΟΥΣΚΑ, *Ἰσίδωρος*, p. 45, nota 133.

⁶⁰ ἸΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. I, ΤΟ' – Κυρίλλω Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 392C.

⁶¹ ἸΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. I, ΤΟ' – Κυρίλλω Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 392C.

⁶² P. ÉVIEUX, *Isidore de Péluse*, TH, 99, Paris, 1995, p. 83.

⁶³ Vezi: ΦΩΠΙΟΥ, *Βιβλιοθήκη, Α'*, R. HENRY, *Photius. Bibliothéque, A'*, pub. Les Belles Lettres, Paris, 1959, pp. 232, 291a³⁷⁻⁴⁴, 291b¹⁻² (= PG 103, 1104B-C).

⁶⁴ Despre Sfântul Ioan Gură de Aur, vezi: ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, VI, B-KΓ, PG 67, 661A-738D; ΕΡΜΕΙΑ ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, VIII, A-KH, PG 67, 1508A-1592D; ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΚΥΡΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, V, KZ-ΛΕ, L. PARMENIER, G.C. HANSEN, J. BOUFFARTIGUE, *Théodoret de Cyr. Histoire Ecclesiastique*, II, livres III-V, SC, 530, Paris, 2009, pp. 1068¹-1077¹⁹ (= PG 82, 1256C-1265C); ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, XIII, B-ΛΖ, PG 146, 928A-1051D. Vezi și: Δ. ΤΣΑΜΗ, *Ἐκκλησιαστικὴ Γραμματεία ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ ὡς τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης*, Tesalonic, 1996, pp. 163-165; ΦΕΙΔΑ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Α'*, pp. 542-554.

și cunoștea exilurile sale⁶⁵. O opinie contrară despre relația lui Isidor Pelusiotul cu Sfântul Ioan Gură de Aur a exprimat-o Gheorghe Păcătosul. Acesta considera că Isidor a fost ucenicul Sfântului Ioan Gură de Aur⁶⁶. Opinia aceasta este cuprinsă și în alte izvoare, precum și în *Istoria bisericască* a lui Nichifor Calist⁶⁷. Cu toate acestea însă, Gheorghe Păcătosul, precum și Calist folosesc termenul „ucenic” (μαθητής) în înțelesul mult mai larg. Isidor Pelusiotul citise lucrările Sfântului Ioan Gură de Aur și pare să fi fost profund influențat de acestea. În scrisorile sale, Isidor folosea multe pasaje din lucrările Sfântului Ioan Gură de Aur⁶⁸. El a arătat o cinste deosebită puterii ermeneutice și filologice a Sfântului Ioan Gură de Aur⁶⁹, fără însă ca scrisorile sale să stârnească suspiciunea că ar fi vorba despre o admirație obișnuită, pe care o nutrește un ucenic față de dascălul său.

Intenția principală a lui Isidor Pelusiotul a fost cea de a-l pondera pe Sfântul Chiril în problematica hrisostomiană, astfel încât dorința de răzbunare personală să nu devină o cauză de provocare a unei veșnice neliniști în sânurile Bisericii având drept pretext apărarea Ortodoxiei⁷⁰. Îi reamintește că mânia și aversiunea pe care le simțea față de Ioan [Gură de Aur] se datorau nu unor criterii personale, ci erau

⁶⁵ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. I*, PNB' – *Συμμάχῳ*, PG 78, 284C, 285A.

⁶⁶ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ, *Χρονικόν*, IV, ΣΒ, PG 110, 733B.

⁶⁷ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, XIV, ΙΓ, PG 146, 1252A.

⁶⁸ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. IV*, ΣΚΔ' – *Ἡρακλείῳ*, PG 78, 1317BC; IDEM, *Ἐπιστ. V*, ΛΓ' – *Ἰσιδώρῳ Διακόνῳ*, SC, 422, p. 252¹⁻³ (= PG 78, 1348A); IDEM, *Ἐπιστ. V*, ΥΓ' – *Σεργήνῳ*, PG 78, 1568AB.

⁶⁹ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. I*, PNB' – *Συμμάχῳ*, PG 78, 285A; *Ἐπιστ. I*, PNC' – *Ἐνσταθίῳ*, PG 78, 288B.

⁷⁰ Ἰσιδώρου, *Ἐπιστ. I*, ΤΙ' – *Κυρίλλῳ Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 361C: „...ὡς οἰκείαν ἀμυνόμενον ἐχθραν, ἀλλ' οὐ τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξως ζητοῦντα” [... că te lupti pentru ostilitățile tale personale și nu urmărești, în mod ortodox, cele ce au relație cu Iisus Hristos”].

influențate de poziția pe care o adoptase Teofil, unchiul său⁷¹, față de arhiepiscopul Constantinopolului de atunci și pe care a moștenit-o și Chiril⁷². Îi evidențiază, în mod caracteristic, că trebuie să cerceteze „motivele cu dreapta judecată” (τὰς αἰτίας δικαίᾳ κρίσει)⁷³, mai înainte de a lua orice hotărâre, oferindu-i drept paradigmă răbdarea și iubirea față de oameni a lui Dumnezeu. În mod caracteristic îi spune: „Fiindcă și Dumnezeu, Care cunoaște toate mai înainte de a fi, a dorit din iubire față de oameni să coboare și să asculte plânsul celor din Sodoma, învățându-ne prin aceasta că trebuie să cercetăm toate cu acribie”⁷⁴. Oare îndemnul și sfaturile lui Isidor către Sfântul Chiril să fi jucat un rol catalizator în poziția pe care ultimul a adoptat-o mai târziu față de Sfântul Ioan [Gură de Aur]? Sigur este faptul că nu putem trage nici o concluzie irefutabilă cu privire la această chestiune. Cu siguranță însă Sfântul Chiril al Alexandriei a fost influențat de toate acestea⁷⁵.

⁷¹ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ, *Χρονικόν*, IV, ΣΓ, PG 110, 736B-C. Cf. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, XIV, Π, PG 146, 1253AB.

⁷² Vezî: ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Επιστ. I, ΤΙ* – *Κυρίλλω Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 361C.

⁷³ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Επιστ. I, ΤΙ* – *Κυρίλλω Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 361C.

⁷⁴ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Επιστ. I, ΤΙ* – *Κυρίλλω Ἀλεξανδρείας*, PG 78, 361C: „Ἐπειδὴ καὶ Θεός, ὁ πάντα εἰδὼς πρὸ γενέσεως, καταβῆναι καὶ τὴν κραυγὴν ἰδεῖν Σοδόμων φιλανθρωπῶς ἠδύοκῆσεν, ἡμᾶς ἀκριβοῦς ἐρεῦνης διδάσκων ὑπόθεσιν”.

⁷⁵ Schimbarea de atitudine a lui Chiril față de Sfântul Ioan Gură de Aur, fostul arhiepiscop al Constantinopolului, este vizibilă în narațiunea Sfântului Atanasie Parios, care se bazează pe varianta fragmentului din *Istoria bisericească* a lui Nichifor Calist. Cf. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, XIV, ΚΗ, PG 146, 1149D-1152A; ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΕΛΡΗΝΟΥ, *Σύνοψις Ιστοριῶν*, PG 121, 625B-C; ΑΘ. ΠΑΡΙΟΥ, *Ἐπιτομή εἴτε συλλογὴ τῶν θειῶν τῆς πίστεως δογματῶν*, Leipzig, 1806, p. 312. Athanasie Parios menționează că Sfântul Chiril, după ce a citit scrisorile lui Isidor, și-a recunoscut greșeala față de Sfântul Ioan Gură de Aur și a încercat să o îndrepte. Alături de povățuirile lui Isidor Pelusiotul, Chiril a avut o vedenie cu bărbații cei sfinți ai Vechiului și

O nedumerire importantă este, de asemenea, lipsa menționării lui Nestorie în scrierile lui Isidor. În cadrul scrisorilor sale⁷⁶, întâlnim respingeri directe sau indirecte ale opiniilor eretice ale lui Nestorie. În legătură cu acest aspect, Isidor insista că nu exista nici o schimbare și nici o amestecare în firile Logosului întrupat⁷⁷. Cu toate acestea, de ce nu face nici o referire la patriarhul Constantinopolului? De ce oare nu i-a trimis lui Nestorie nici o scrisoare dojenitoare în legătură cu situația ecleziastică tulburătoare, pe care a creat-o acesta prin învățăturile sale eronate? Oare s-a ocupat de Nestorie și de combaterea învățăturilor sale eronate în scrisorile care s-au pierdut? Oare a considerat că nu avea pregătirea teologică adecvată ca să combată falsă învățătură a lui Nestorie? Sau poate, știindu-l pe Sfântul Chiril, credea că cel din urmă avea o educație teologică adecvată și suficiente cunoștințe ca să respingă în mod fericit erorile lui Nestorie?

Isidor Pelusiotul nu a fost considerat un teolog în înțelesul tehnic al termenului, așadar, ca cel ce este preocupat

ai Noului Testament. A văzut o biserică în care erau prezenți un număr mare de îngeri care o lăudau pe Fecioara Maria. Alături de Fecioara Maria stătea Sfântul Ioan Gură de Aur, care-l împiedica pe Chiril să meargă și să se închine Maicii Domnului. Atunci a auzit-o pe Fecioara care-l îndemna pe Sfântul Ioan Gură de Aur să-l ierte pe Chiril pentru atitudinea pe care a avut-o față de el, fiindcă aceasta se datora ignoranței și nu relei intenții. Cu toate acestea, Sfântul Ioan a refuzat să-i acorde iertarea sa. Atunci, Fecioara Maria i-a spus lui Ioan că trebuia să-l ierte măcar de dragul ei. De altfel, Sfântul Chiril a combătut erezia lui Nestorie și a proclamat-o pe Fecioara Maria Născătoare de Dumnezeu înaintea tuturor oamenilor. Acest lucru a înmuiat sufletul Sfântului Ioan, care s-a aplecat și l-a îmbrățișat. După această viziune, Sfântul Chiril i-a convocat pe toți episcopii din Egipt, organizând o mare sărbătoare. Apoi, el a trecut în diptice numele Sfântului Ioan Gură de Aur.

⁷⁶ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. Ι, ΝΔ'* – Θεολογίῳ Σχολαστικῶ, PG 78, 216C-217A-B; IDEM, *Ἐπιστ. Ι, ΜΒ'* – Ἀρχοντίῳ Μοναχῶ, PG 78, 209A; IDEM, *Ἐπιστ. Ι, ΚΓ'* – Θεοφίλῳ, PG 78, 196D, 197A-D.

⁷⁷ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, *Ἐπιστ. Ι, ΥΙϚ'* – Τιμοθέῳ Ἀναγνώστῃ, PG 78, 413B. Cf. IDEM, *Ἐπιστ. Ι, ΥΛϚ'* – Ζωσίμῳ, PG 78, 421D.